

DATUM	25-1-2022	NUMMER PS	PS2022BEM06
DOMEIN	BDO	COMMISSIE	BEM
STELLER	Bert Lemmens en Ingeborg Hoogveld	TELEFOONNUMMER	06 25735977
DOCUMENTNUMMER	82400303	PORTEFEUILLEHOUDER	Schaddelee

Onderwerp : Versterking lokale journalistiek

Bijlage(n): 1. Beleidskader Versterking lokale journalistiek

Aan Provinciale Staten,

Gevraagd besluit

Provinciale Staten besluiten:

1. het beleidskader Versterking lokale journalistiek vast te stellen;
2. kennis te nemen van het voornemen van GS tot oprichting van een stichting voor een mediafonds en naar aanleiding daarvan hun wensen en bedenkingen ter kennis van gedeputeerde staten te brengen;
3. kennis te nemen dat de Stichting Mediafonds Provincie Utrecht zich bij haar toekenning voor financiële bijdragen aan journalistieke producten laat leiden door de volgende uitgangspunten
 - a. het doel van de stichting betreft het versterken van de lokale journalistiek binnen de provincie Utrecht;
 - b. journalistieke beroepsethiek en kwaliteiten worden nageleefd;
 - c. het voorgenomen journalistieke product niet in strijd zal zijn met wet- en regelgeving, plagiaat is uitgesloten, en anonieme bronnen alleen worden gebruikt tot algemeen belang en vraagt dat er alsdan meerdere bronnen zijn;
 - d. de aanvrager volgens journalistieke principes werkt;
 - e. publicaties voor iedereen gratis toegankelijk moeten zijn;
 - f. de steun per partij niet hoger is dan € 2 ton in drie opeenvolgende belastingjaren;
4. kennis te nemen dat het stichtingsbestuur toeziet op de rechtmatigheid van haar beslissingen, zorgt voor een goede vastlegging van haar besluiten en financiële transacties en hierover één keer per jaar rapporteert middels een jaarverslag.

Inleiding

Zoals u in het onderzoek van DSP vorig jaar heeft kunnen lezen staan de lokale media steeds meer onder druk. Daarom hebben wij in ons coalitieakkoord opgenomen dat wij willen bijdragen aan de versterking van de lokale journalistiek en daarmee aan de versterking van de democratie.

Uit eerder genoemd onderzoek naar de lokale en regionale journalistiek blijkt zelfs op plekken in de provincie de lokale journalistiek niet of nauwelijks aanwezig of zeer kwetsbaar. Ook de VNG, de Raad voor het Openbaar Bestuur en de Raad voor Cultuur brachten in 2020 een rapport naar buiten over het belang van de lokale media en het feit dat zij het moeilijk hebben. Het bereik van zowel een brede doelgroep als van specifieke doelgroepen schiet tekort door onder meer een gebrek aan geld, aan journalisten en aan kwaliteit. Omdat wij het van

maatschappelijk belang vinden dat de inwoners van de provincie Utrecht door objectieve journalistiek op de hoogte kunnen blijven van de maatschappelijke kwesties die zich in hun directe omgeving afspelen, willen wij de lokale journalistiek ondersteunen.

Uit onderzoek, consultatie en participatie rondom dit onderwerp komt een duidelijk beeld naar voren van initiatieven die kunnen leiden tot een versterking. Op basis van de handelingsperspectieven uit het onderzoek en de consultaties in het veld hebben wij het beleidskader Versterking lokale journalistiek opgesteld. Het beleidskader maakt inzichtelijk wat wij onder versterking van de lokale journalistiek verstaan, hoe de versterking van de lokale journalistiek tot stand kan komen, op welke wijze wij als provincie kunnen bijdragen en welke type initiatieven leiden tot de gewenste versterking. Hierbij is met name aandacht voor initiatieven met een duurzaam effect. Duurzame versterking kan bereikt worden met samenwerking en innovaties waardoor verdiepende journalistiek mogelijk wordt gemaakt en waardoor journalisten aan de slag gaan in gemeenten waar nu niet of nauwelijks lokale pers actief is.

Juridische en andere relevante kaders

In het coalitieakkoord 2019-2023 'Nieuwe energie voor Utrecht' hebben wij aangegeven dat een vitale democratie niet kan functioneren zonder onafhankelijke, betrouwbare, toegankelijke en veelzijdige informatie. En dat regionale en lokale media steun verdienen om hun belangrijke democratische rol in onafhankelijkheid te kunnen blijven vervullen. Dit is geen wettelijke taak, maar vinden wij wel degelijk belangrijk.

Met dit voorstel geven wij uitvoering aan:

- Het coalitieakkoord 2019-2023, hoofdstuk 7.
 - Programma 9 van de meerjarenbegroting van het programma Bestuur: De provincie Utrecht werkt aan het bevorderen van de kwaliteit van het openbaar bestuur. Een goed bestuurde provincie is belangrijk voor de inwoners. En daarvan onderdeel 9.4.4: De regionale en lokale journalistiek heeft duurzaam een sterkere positie. De toelichting bij dit doel is als volgt geformuleerd: "Uit een opgestart onderzoek moet blijken op welke wijze lokale media versterkt kunnen worden, zodat de lokale nieuws- en informatievoorziening geborgd is. We faciliteren een proces om tot samenwerking te komen en onderzoeken welke bijdrage de provincie verder nog kan leveren om, waar noodzakelijk, tot structurele versterking te komen."
 - Kadernota 2022 - 2025, vaststelling € 220.000, - voor mediafonds en uitvoering ten behoeve van een goede informatie- en nieuwsvoorziening en sterke lokale en regionale journalistieke infrastructuur.
- Als beoogd resultaat voor 2022 is de volgende formulering opgenomen voor dit onderdeel in de programmabegroting 2022: "Een mediafonds en/ of subsidieregeling om lokale journalistiek in de provincie Utrecht te versterken."

Voor het overige geven artikel 143, tweede lid, van de Provinciewet en artikel 158, tweede lid, van de Provinciewet (voorgeschreven betrokkenheid van provinciale staten bij een voorgenomen oprichting van een stichting door gedeputeerde staten) de juridische basis.

De provincie mag volgens artikel 158, tweede lid, van de Provinciewet een stichting oprichten indien "dat in het bijzonder aangewezen moet worden geacht voor de behartiging van het daarmee te dienen openbaar belang". Dat belang is volgens GS gelegen in de versterking van de lokale journalistiek en daarmee de versterking van de lokale democratie.

In artikel 158, tweede lid, van de Provinciewet is tevens bepaald dat het besluit niet wordt genomen dan "nadat provinciale staten een ontwerp-besluit is toegezonden en in de gelegenheid zijn gesteld hun wensen en

bedenkingen ter kennis van gedeputeerde staten te brengen". Hieraan is in beslispunt 2 van dit statenvoorstel uitvoering gegeven.

Argumentatie

Beslispunt 1: Het beleidskader

Het beleidskader geeft richting aan de wijze waarop deze ondersteuning plaats kan vinden, zodanig dat er de meeste kans is op een duurzaam effect. Het beleidskader benoemt mogelijke criteria voor beoordeling en toekenning van financiële ondersteuning. U kunt aanvullingen of wijzigingen op deze criteria voorstellen. Deze criteria kunnen echter niet dwingend zijn als het beoogde mediafonds - volgens jurisprudentie - niet als bestuursorgaan wil worden aangemerkt. Wij kiezen er dan ook bewust voor om dit beleidskader met de daarin benoemde criteria niet als dwingend voor te schrijven, maar dit te beschouwen als kennis en informatie die binnen de provincie is opgedaan over mogelijkheden om lokale journalistiek te versterken. Het voordeel hiervan is dat er vanuit een mediafonds op relatief eenvoudige wijze geld kan worden uitgekeerd. De bestuursleden hoeven niet in een bestuursrechtelijk keurslijf te opereren, wat de werkzaamheden vergemakkelijkt. Dit heeft hopelijk een gunstige invloed op de werving van onbezoldigde bestuursleden en de snelheid van de uitvoering. Een mediafonds is onafhankelijk en de bestuursleden bepalen zelfstandig op basis van door henzelf op te stellen reglementen hoe de lokale journalistiek het beste versterkt kan worden. Het beleidskader biedt hiertoe handvatten.

Wij hechten bovendien aan een positie op afstand ten aanzien van de journalistiek, zodat nooit de indruk kan ontstaan dat de toekenning van financiële middelen gepaard gaat met invloed op de inhoud van journalistieke producten vanuit ons bestuur. Deze scheiding der machten geldt ons inziens niet alleen voor GS maar ook voor PS. Bij het vaststellen van het beleidskader dient dan ook ten alle tijde de journalistieke onafhankelijkheid geborgd te worden en mogen wij op geen enkele wijze met ons beleid deze onafhankelijkheid beïnvloeden.

Beslispunt 2: Oprichting van een stichting

De versterking van de lokale media draagt door middel van de beschikbaarheid van onafhankelijke, betrouwbare, toegankelijke en veelzijdige informatie bij aan een vitale democratie. Het dienen van dit openbare belang kan het beste geschieden door middel van een mediafonds in de vorm van een op te richten stichting. Door het oprichten van een stichting wordt een mediafonds ingesteld dat onafhankelijk is en op afstand staat van de Provincie. Daardoor kan de journalistieke onafhankelijkheid worden gewaarborgd. Bovendien wordt het mediafonds op die manier in staat gesteld om objectieve niet-politieke keuzes te maken en staat het mediafonds dicht bij de lokale media. Om het mediafonds daadwerkelijk in staat te stellen om deze onafhankelijke rol te vervullen zal dat in de statuten van de stichting ook voldoende moeten worden gewaarborgd, bijvoorbeeld door af te zien van een instructierecht van de provincie en door aan de provincie niet de bevoegdheid toe te kennen om de bestuurders te benoemen of ontslaan.

Een onafhankelijk en onbezoldigd bestuur van vijf leden wordt ingesteld op voordracht van betrokken en onafhankelijke partijen met een relevantie tot het onderwerp zoals een Hogeschool Utrecht of een NVJ, waarbij zij ieder één of meerdere bestuursleden voordragen en de bestuursleden gezamenlijk een vijfde bestuurslid voordragen.

Het is aan de provincie Utrecht om de stichting op te richten en de statuten vast te stellen. In de statuten wordt in ieder geval opgenomen: de naam van het mediafonds, het doel van het fonds, de geografische reikwijdte, de inrichting van het bestuur, de taken en verantwoordelijkheden van het bestuur en de bijbehorende governance,

de grootte van het beschikbare vermogen, de duur dat het vermogen ter beschikking wordt gesteld, en het gegeven dat het bestuur van het mediafonds een reglement dient in te stellen. Daarin staat in ieder geval:

1. Het bestuur stelt een procedure vast waarin het aanvragen, beoordelen en toekennen van een bijdrage uit het fonds wordt vastgelegd.
2. Bij de opstelling van de in het reglement opgenomen beoordelingscriteria hanteert de stichting als uitgangspunten dat:

a. de aanvrager er zorg voor draagt dat de normen van de journalistieke beroepsethiek en kwaliteit zullen worden nageleefd;

b. het voorgenomen journalistieke product niet in strijd zal zijn met wet- en regelgeving, plagiaat is uitgesloten en anonieme bronnen alleen worden gebruikt als het algemeen belang dat vraagt en als er meerdere bronnen zijn;

c. de aanvrager volgens journalistieke beginselen werkt, waartoe de code van Bordeaux ([Code van Bordeaux | Nederlandse Vereniging van Journalisten \(nvj.nl\)](#)) behoort;

Bovendien wordt in de statuten van de stichting opgenomen dat het bestuur van de stichting in haar reglement opneemt dat alle content, producties of bijdragen in welke vorm dan ook, die geheel of deels gemaakt worden met middelen die vanuit het mediafonds verstrekt worden, voor iedereen gratis toegankelijk moeten zijn.

In de subsidiebeschikking wordt opgenomen dat de te verstrekken subsidie (bij een omvang van het door PS bij de kadernota 2022 ingestelde mediafonds van € 200.000, -) bij voorkeur ten goede komt aan een beperkt aantal partijen, te beoordelen aan de stichting, zodat daadwerkelijk kan worden bijgedragen aan de gestelde doelen uit het beleidskader Versterking Lokale Journalistiek.

Overige inhoudelijke bepalingen die gaan over de inhoudelijke beoordeling van de toekenning worden niet opgenomen in de statuten om de onafhankelijke positie van de stichting te waarborgen en te voorkomen dat er dwingend criteria worden voorgeschreven. In geval van dwingend voorgeschreven inhoudelijke criteria zal een bestuursrechter concluderen dat het mediafonds openbaar gezag uitoefent en daarom als een bestuursorgaan moeten worden aangemerkt.

Overwogen is een uitvoeringsverordening t.b.v een subsidieregeling op te stellen i.c.m. een onafhankelijke beoordelingscommissie. Hier hebben wij uiteindelijk niet voor gekozen omdat het provinciebestuur hiermee onvoldoende op afstand staat van de uitvoering van deze regeling en wij vinden dat iedere schijn dat een politiek bestuur invloed uit wil oefenen op de media voorkomen moet worden. Ook voor PS geldt dat, gezien de gewenste onafhankelijkheid van het bestuur en de waakhondfunctie van de journalistiek, in de toekomst geen invloed wordt uitgeoefend op het stichtingsbestuur of haar reglementen.

Evaluatie van de resultaten van het beleid wordt in opdracht van de provincie door een onafhankelijke partij uitgevoerd in het derde jaar van het bestaan van de door het fonds ingestelde regeling.

De overdracht van middelen aan de stichting zal plaatsvinden met een begrotingssubsidie waarvoor de begroting 2022 de grondslag biedt. Dit is bovendien mogelijk omdat er geen andere partij in de provincie is die deze steunverlening tot zijn taken rekent.

Staatsteun

Er mag geen sprake zijn van ongeoorloofde staatsteun of het stapelen van subsidies zoals bedoeld in artikel 107, lid 1, van het Verdrag inzake de Werking van de Europese Unie. In theorie zou staatsteun zich zowel op het niveau van de stichting als op het niveau van de lokale mediapartijen kunnen voordoen. Van ongeoorloofde staatsteun aan de stichting is geen sprake. Allereerst kwalificeert de stichting niet als 'onderneming' in de zin van het Europese staatssteunrecht, nu zij geen economische activiteit uitvoert (bestaande uit het aanbieden van goederen of diensten op de markt). Daar komt bij dat de subsidie aan de stichting nagenoeg geheel zal worden

doorgelegd aan de lokale media. Het bedrag dat toevallt aan de stichting ter dekking van de uitvoeringskosten bedraagt € 20.000, - in het eerste jaar en € 10.000, - in de volgende jaren. Het voordeel voor de stichting blijft daarom onder de drempel zoals opgenomen in de De-minimisverordening van de Europese Commissie (Nr. 1407/2013), op grond waarvan per onderneming maximaal € 200.000, - in drie opeenvolgende belastingjaren aan steun kan worden verleend.

Om te voorkomen dat sprake is van ongeoorloofde (indirecte) staatssteun via het mediafonds aan de lokale media, zal worden geborgd dat de financiële ondersteuning vanuit het mediafonds per individuele partij eveneens voldoet aan de voorwaarden uit de De-minimisverordening. Zoals gezegd geldt daarvoor primair dat de steun per partij niet hoger mag zijn dan € 200.000, - in drie opeenvolgende belastingjaren, mede rekening houdende met steun die deze partij wellicht al eerder heeft ontvangen. Om dit te voorkomen wordt een bepaling in de statuten van de op te richten stichting opgenomen en worden daartoe strekkende verplichtingen voor de stichting opgenomen in de subsidiebeschikking. Gezien de hoogte van het begrotingsbudget is dit in het eerste jaar van verstrekken niet het geval, aangezien maximaal € 200.000, - is bestemd voor de stichting. De controle op de naleving van de De-minimisverordening wordt uitgevoerd door GS. In dat kader wordt in de subsidiebeschikking een verplichting voor de stichting opgenomen tot het afleggen van verantwoording aan GS omtrent het naleven van de De-minimisverordening.

Voor de jaren vanaf 2023 kan het mediafonds eventueel worden aangewezen als Dienst van Algemeen Economisch Belang, zodat een hogere toekenning van gelden aan het fonds ook dan rechtmatig is.

Doelen en indicatoren en effecten op Brede Welvaart

In de doelenboom van de provinciale meerjarenbegroting luidt het doel 9.4.4. De regionale en lokale journalistiek heeft duurzaam een sterkere positie. Doel 9.4.4. bevindt zich onder de volgende onderwerpen van de doelenboom:

- 9. Bestuur. De provincie Utrecht werkt aan het bevorderen van de kwaliteit van het openbaar bestuur. Een goed bestuurde provincie is belangrijk voor de inwoners;
- 9.4 In verbinding met de partners, stakeholders en inwoners (via bijvoorbeeld participatie) is het strategisch vermogen van de organisatie groot;

Het effect van dit programma is dat door het duurzaam versterken van de lokale journalistiek, de inwoners van de Provincie Utrecht een onafhankelijke en pluriforme informatievoorziening behouden. Doordat journalisten beroepsmatig verzamelen, verzenden, verspreiden en becommentariëren van feiten die van algemeen belang zijn en die geschikt worden gemaakt voor publicatie in diverse media/ kanalen.

Participatie

In het voorjaar van 2021 is in opdracht van de provincie een onderzoek afgerond. Dit heeft geresulteerd in het rapport van DSP "Versterking lokale journalistiek; handelingsperspectieven voor de provincie Utrecht". In dit onderzoek zijn o.a. alle lokale omroepen en gemeenten binnen de provincie Utrecht benaderd om actief deel te nemen aan interviews. Als vervolg op dit onderzoek heeft op 23 september 2021 een werkconferentie plaatsgevonden met als doel om samen met de belangrijkste belanghebbenden, zoals uitgeverijen van lokale en regionale (dag)bladen, de regionale en lokale publieke omroepen, het onderwijs, de gemeentes en diverse koepel- en toezichhoudende organisaties zoals de NLPO, de RPO, het CvdM het ministerie van OCW, het

gesprek aan te gaan hoe de geormerkte middelen van de provincie Utrecht op een duurzame en concrete wijze in te zetten voor de versterking van de lokale journalistiek.

Nadat de werkconferentie heeft plaatsgevonden is er nog met een aantal partijen actief contact geweest om de bevindingen van de werkconferentie te bespreken als input voor het voorliggende beleidskader. Dit waren o.a. een aantal regionale dagbladen, de regionale omroep van Utrecht, een aantal lokale omroepen en diverse gemeentes waar momenteel initiatieven spelen rondom het versterken van de lokale journalistiek.

Er heeft dus een brede consultatie plaatsgevonden zodat duidelijk is achter welke uitgangspunten partijen in het veld zich gezamenlijk achter scharen.

Financiële consequenties

In de Kadernota 2022 - 2025 zijn onder programma 9 Bestuur incidentele middelen ad € 220.000,- opgenomen om de in het coalitieakkoord opgenomen ambitie vorm te geven. Daarvan is € 200.000,- bestemd voor toekenning aan het fonds en € 20.000,- is aangemerkt voor uitvoeringskosten door de provincie Utrecht. Dit betrof, ten tijde van het opstellen van de kadernota 2022, de uitvoeringskosten voor het subsidieloket. Nu er een mediafonds ingesteld wordt, zullen de kosten voor het subsidieloket aanzienlijk minder zijn, maar nu is wel een beleidsmedewerker nodig die de stichting op zal richten, aanspreekpunt is voor het stichtingsbestuur, de voortgang met hen bespreekt en eventueel bestuurlijk/juridische of administratieve knelpunten helpt oplossen en de evaluatie opstart en begeleidt.

In de statuten van de stichting zal worden opgenomen dat het bestuur, van de jaarlijks toegekende subsidie vanuit de provincie, max € 10.000,- uit mag geven aan inhuur van (administratieve) ondersteuning. Maar vanwege opstartkosten in het eerste jaar, zoals de bouw van een website en extra communicatie voor bekendheid van het fonds, is er in het eerste jaar een uitzondering. In dat jaar mag € 20.000,- van de toegekende € 200.000,- voor uitvoeringskosten worden gereserveerd door het stichtingsbestuur. De inschatting van deze kosten is op basis van ervaring bij een ander mediafonds.

Meerjarig is er nog geen dekking voor het mediafonds in de programmabegroting. Een voorstel hiertoe zal betrokken moeten worden bij de integrale afweging bij de kadernota 2023.

Er zijn geen financiële risico's omdat het een subsidie betreft waaraan verder geen rechten ontleend kunnen worden. Als er geen aanvragen binnenkomen dat komt de subsidiënt niet tot uitkering, komen er meer aanvragen binnen dan dat er subsidie is dan geldt een kwalitatieve selectie van partijen tot het maximum van de te verstrekken subsidie.

Vervolg

Indien PS een positief besluit nemen over de voorliggende beslispunten dan zullen wij overgaan tot het oprichten van de stichting, met in achtneming van eventuele wensen en bedenkingen van PS. Nadat PS hebben ingestemd met dit voorstel zullen wij overgaan tot het oprichten van een stichting, het opstellen van statuten en in gesprek gaan met instellingen en instituties met het verzoek om voordrachten voor bestuurders. Naar verwachting hebben wij rond de behandeling van de kadernota stichting en bestuur startklaar. Ons voorstel is dat zij daadwerkelijk van start gaan met hun activiteiten zodra ook meerjarig geld beschikbaar is. GS zullen een voorstel voor de benodigde extra middelen opnemen bij de afwegingen van de kadernota 2023 - 2025.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen

Ontwerpbesluit

Besluit op 23 maart 2022 tot vaststelling van [het beleidskader Versterking lokale journalistiek](#)

Provinciale Staten van Utrecht; In vergadering bijeen op 23 maart 2022

Op het voorstel van Gedeputeerde Staten van 25 januari 2022,
met nummer [82400300](#),
van afdeling Bestuurs- en Directieondersteuning (BDO)

Overwegende dat:

- [Uit onderzoek is gebleken dat lokale media onder druk staan.](#)
- De lokale democratie gediend is bij goed functionerende lokale media.

Besluiten:

1. het beleidskader Versterking lokale journalistiek vast te stellen;
2. kennis te nemen van het voornemen van GS tot oprichting van een stichting voor een mediafonds en naar aanleiding daarvan hun wensen en bedenkingen ter kennis van gedeputeerde staten te brengen;
3. kennis te nemen dat de Stichting Mediafonds Provincie Utrecht zich bij haar toekenning voor financiële bijdragen aan journalistieke producten laat leiden door de volgende uitgangspunten
 - a. het doel van de stichting betreft het versterken van de lokale journalistiek binnen de provincie Utrecht;
 - b. journalistieke beroepsethiek en kwaliteiten worden nageleefd;
 - c. het voorgenomen journalistieke product niet in strijd zal zijn met wet- en regelgeving, plagiaat is uitgesloten, en anonieme bronnen alleen worden gebruikt tot algemeen belang en vraagt dat er alsdan meerdere bronnen zijn;
 - d. de aanvrager volgens journalistieke principes werkt;
 - e. publicaties voor iedereen gratis toegankelijk moeten zijn;
 - f. de steun per partij niet hoger is dan € 2 ton in drie opeenvolgende belastingjaren;
4. kennis te nemen dat het stichtingsbestuur toeziet op de rechtmatigheid van haar beslissingen, zorgt voor een goede vastlegging van haar besluiten en financiële transacties en hierover één keer per jaar rapporteert middels een jaarverslag.

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Griffier,
mr. C.A. Peters

PROVINCIE ■ UTRECHT

VERSTERKING LOKALE JOURNALISTIEK

Beleidskader

INHOUDSOPGAVE

1.	Inleiding	3
2.	Doel	5
	Duurzaam effect	6
3.	Het medialandschap in de provincie Utrecht	7
4.	Handelingsperspectieven	8
	Handelingsperspectief 1: Stimuleren van samenwerking	8
	Handelingsperspectief 2: Stimuleren van (online) innovatie	8
	Handelingsperspectief 3: Stimuleren onafhankelijke kritische journalistiek	8
5.	Randvoorwaarden voor succesvolle ondersteuning	10
6.	Voorbeelden van initiatieven	11
	Voorstel 1: Subsidie aan journalist(en)	11
	Voorstel 2: Organiseer de omroepen in parapluorganisaties	11
	Voorstel 3: Stimuleer een soort lokaal of regionaal ANP	12
	Voorstel 4: Kenniscentrum	12
	Voorstel 5: (Regionaal) Stimuleringsfonds voor de Journalistiek	12
	Voorstel 6: Jongeren aan de knoppen	13
7.	De rol van de provincie utrecht	14
	Onafhankelijke positie	15
8.	Handreiking voor criteria voor ondersteuning	16

1. INLEIDING

De lokale media staan onder druk. Uit onderzoek van de VNG, de Raad voor het Openbaar Bestuur en de Raad voor Cultuur blijkt dat de lokale organisaties en hun medewerkers het financieel moeilijk hebben.

De VNG constateert in haar rapport¹ “Wachten kan niet meer” dat er sprake is van marktfalen: er is belangstelling voor lokaal nieuws, maar steeds minder bereidheid om ervoor te betalen. En de aandacht van gemeenten gaat vooral uit naar de eigen communicatie en is niet gericht op een breed mediabeleid. Tegelijkertijd heeft de lokale democratie juist onafhankelijke journalistiek nodig om gemeente en provinciale bestuurders te controleren. Daarnaast hebben de lokale media een verbindende functie en kunnen zij inwoners informeren en onderwerpen agenderen.

De Raad voor het Openbaar Bestuur en de Raad voor Cultuur pleiten in hun rapport² voor concrete afspraken, meer samenwerking en een stevigere financiering voor regionale en lokale media. Juist omdat lokale en regionale media essentieel zijn voor de lokale samenleving en democratie.

Sinds 2015 is de rol van de provincie rondom de bekostiging van de publieke omroep veranderd. Voor die tijd was iedere provincie zelf verantwoordelijk voor de bekostiging van de regionale omroep binnen de provincie. Dit stelde de provincies in staat om zelf invloed uit te oefenen op de kwaliteit van de publieke omroep, maar ook om erop toe te zien dat de beschikbare middelen werden ingezet voor het juiste doel: een gezonde bedrijfsvoering van een onafhankelijk journalistieke organisatie. Met het verschuiven van de bekostiging naar het rijk, verviel deze taak en ook de monitoringfunctie of de nieuwsvoorziening binnen de provincie nog voldoende pluriform was.

Het bestuur van de provincie Utrecht realiseert zich echter dat zij nog steeds een belangrijke rol kan en wil hebben in het op peil houden van de journalistieke kwaliteit en kwantiteit binnen de provincie. In het coalitieakkoord is dan ook opgenomen dat de provincie de lokale journalistiek wil ondersteunen om zo bij te kunnen dragen aan de versterking van de democratie. In het coalitieakkoord Nieuwe Energie voor Utrecht (2019) staat: *“Omdat goed bestuur en een gezonde democratie belang hebben bij een gezond journalistiek ecosysteem, gaan we in 2020 een onderzoek doen naar de pluriformiteit, toegankelijkheid en vitaliteit van de regionale en lokale media.”*

Dit heeft geresulteerd in een onderzoeksopdracht die in het voorjaar van 2021 is uitgezet bij onderzoeksbureau DSP, waarbij de volgende onderzoeksvraag is geformuleerd en beantwoord:

“Vanuit het streven naar een sterke lokale democratie zoekt de provincie Utrecht naar mogelijkheden om bij te dragen aan een onafhankelijke lokale en regionale journalistiek. Zorgen over lokale journalistiek blijken uit de initiatieven voor eigen onderzoek naar lokale journalistiek van de gemeente Utrecht en de gemeente Woerden. Daarnaast zijn ook ontwikkelingen in de provincie zichtbaar zoals de samenwerking tussen RTV Utrecht en de lokale media in Amersfoort. De provincie Utrecht wil het medialandschap van de 26 gemeenten in kaart brengen, witte vlekken en knelpunten inzichtelijk maken en de mogelijkheden tot ondersteuning door de provincie verkennen.”

¹ Rapport expertiseteam vitalisering lokale journalistiek “Wachten kan niet meer: handvatten voor een breed gemeentelijk mediabeleid” november 2020.

² Adviesrapport van Raad voor het Openbaar Bestuur en de Raad voor cultuur ‘Lokale media: niet te missen’ van 20 november 2020

Dit onderzoek heeft geresulteerd in het rapport van DSP “Versterking lokale journalistiek; handelingsperspectieven voor de provincie Utrecht”.

Als vervolg op dit onderzoek heeft er op 23 september 2021 een werkconferentie plaatsgevonden met als doel om het gesprek aan te gaan met de belangrijkste belanghebbenden over hoe de geormerkte middelen van de Provincie Utrecht op een duurzame en concrete wijze kunnen worden ingezet voor de versterking van de lokale journalistiek. Deze belanghebbenden zijn onder andere uitgeverijen van lokale en regionale (dag)bladen, de regionale en lokale publieke omroepen, het onderwijs, de gemeentes en diverse koepel- en toezichthoudende organisaties zoals de NLPO, de RPO, het CvdM het ministerie van OCW. In de werkconferentie zijn de benoemde handelingsperspectieven uit het onderzoeksrapport van DSP verder besproken en uitgediept.

Zowel het rapport als de bevindingen van de werkconferentie vormen de basis van dit beleidskader.

2. DOEL

De provincie Utrecht wil bijdragen aan een sterk lokaal bestuur. Een sterk lokaal bestuur heeft als basis een vitale democratie. Objectieve en onafhankelijke journalistiek dragen daaraan bij door het bieden van onafhankelijke, betrouwbare, toegankelijke en veelzijdige informatie door het volgen en het verslaan van het politieke debat en het agenderen van maatschappelijke kwesties in stad en dorp.

Een eerste vereiste hiervoor is dat er in stad en dorp lokale media of journalisten aanwezig zijn, die door media instanties worden ondersteund om diepgravend journalistiek werk te doen. Alleen dan kunnen zij optimaal bijdragen aan een vitale democratie en een sterk lokaal bestuur.

De rol die de provincie hierin kan oppakken is faciliteren en stimuleren. Zodat media-instellingen in staat worden gesteld hun journalistieke krachten te bundelen en zich daardoor beter in de haarvaten van de lokale samenleving kunnen nestelen. De provincie vervult een verbindende rol tussen de diverse publieke en private media-instellingen, maar ook tussen de media en het onderwijs of andere overheidsorganen zoals een bibliotheek. Met als doel: het bevorderen van de samenwerking tussen partijen om innovatie en samenwerking plaats te laten vinden.

De versterking van de lokale journalistiek kan als een succes worden gezien, zodra op de volgende onderdelen significante verbeteringen zijn behaald ten opzichte van de situatie anno 2021:

1. Samenwerking tussen meerdere publiek-private partijen die een sterkere aanwezigheid binnen de lokale gemeenschap hebben doordat het aantal producties en de kwaliteit daarvan op een hoger niveau ligt, dit kan door middel van de volgende kenmerken:
 - a. Informerend: het informeren van inwoners over de grotere en kleinere gebeurtenissen in hun omgeving, zowel van maatschappelijke als van politieke aard.
 - b. Controlerend: het controleren van de lokale overheid als de vierde macht en waakhond van de democratie.
 - c. Kennis delend: het delen van kennis en kunde met andere partijen in het samenwerkingsverband waardoor er een duurzame kwaliteitsverbetering kan plaatsvinden.
 - d. Verbindend: door gebruik te maken van andere media dan de traditionele kanalen van krant, radio en tv, kan er een andere vorm van journalistiek ontstaan die meer doelgroepen aanspreekt omdat deze sneller en actueler haar weg naar het publiek vindt.
 - e. Identiteit versterkend: het bieden van een gemeenschappelijke lokale identiteit en een gedeelde geografische afkomst.
2. Het bevorderen van initiatieven die de lokale journalistiek versterken door het bereik te vergroten naar gebieden die momenteel geen actieve media-instelling huisvesten (witte vlekken) of door doelgroepen te bereiken die niet of moeilijk door traditionele media bereikt worden.
3. Het ondersteunen van het brede maatschappelijk debat doordat media-instellingen aandacht schenken aan onderwerpen die leven binnen de samenleving, deze verder uitdiepen en bij een breed publiek onder de aandacht weten te brengen.

DUURZAAM EFFECT

Als bovenstaande doelstellingen alleen al deels behaald worden, dan zal dit een positief effect hebben op de versterking van de lokale journalistiek. Mocht het ook lukken om de lokale journalistiek in de haarvaten van de samenleving terug te laten keren, dan zal dit op termijn zelfs een duurzaam effect hebben, omdat de nieuwverworven informatiebronnen van groot belang zijn voor de geïnteresseerde en betrokken burger. Als er veelvuldig gebruik gemaakt wordt van de content die door de media-instelling wordt aangeboden, zal haar relevantie alleen maar toenemen met als gevolg een sterkere aanwezigheid binnen de lokale gemeenschap.

Een absolute voorwaarde voor het versterken van de lokale journalistiek met behulp van publieke middelen is wel dat de content ook openbaar en gratis beschikbaar moet zijn anders kan alsnog het duurzame effect in gevaar komen omdat de burger niet snel zal betalen voor de voor hem of haar relevante content.

3. HET MEDIALANDSCHAP IN DE PROVINCIE UTRECHT

Het onderzoek van DSP beschrijft het gehele medialandschap binnen de Provincie Utrecht en de rol die de provincie eventueel hierin zou kunnen spelen.

Bij de versterking van de lokale en regionale journalistiek in de provincie Utrecht spelen verschillende opgaven:

- Vergroten professionalisering van vooral de vrijwillige lokale omroep door de vorming van een streekomroep, door samenwerking met andere media en culturele organisaties of door samenwerking met de regionale omroep. Hierbij spelen vragen over beschikbaar budget, begeleiden van vrijwilligers, verlenen van zendmachtigingen door gemeenten etc.
- Samenwerking tussen verschillende partners op lokaal niveau (mediacentra) zoals we zien in een aantal gemeenten in de provincie. De samenwerking is inhoudelijk, facilitair en gericht op uitwisseling en netwerkvorming. Hier spelen vragen over de regels van samenwerking tussen mediaorganisaties en andere (culturele) organisaties, de meerwaarde van de lokale samenwerking voor de regio en de rol van de regionale omroep, Hogeschool Utrecht en de dagbladen bij het lokale platform.
- Vernieuwing van de media (crossmedia, digitalisering, bereik van jonge doelgroepen) en het aanbieden van nieuws op sociale media in plaats van radio en tv-kanalen of print.
- Versterken van de inhoud van de lokale en regionale nieuwsvoorziening met onafhankelijke kritische journalistiek en onderzoeksjournalistiek gericht op lokale thema's.
- De rol van RTV Utrecht³ ten aanzien van lokale partners (samenwerking, uitwisseling content, professionalisering en lokale verslaglegging), de verhouding tussen de provinciale en regionale schaal en de lokale identiteit.

³ Uit een verdere verkenning blijkt dat RTV Utrecht momenteel bij minimaal twee grotere initiatieven binnen de Provincie Utrecht direct betrokken is: Nieuwsplein33 en Nieuw in de Etalage.

4. HANDELINGSPERSPECTIEVEN

Om het medialandschap in de provincie en daarmee de lokale journalistiek te versterken, heeft DSP handelingsperspectieven aangedragen die uitgaan van drie grote ontwikkelingen die daaraan bijdragen: samenwerking, innovaties en het bevorderen van onafhankelijke, kritische journalistiek.

HANDELINGSPERSPECTIEF 1: STIMULEREN VAN SAMENWERKING

Samenwerkingen binnen de lokale journalistiek zijn grofweg onder te verdelen in twee categorieën:

1. Samenwerkingen tussen publieke omroepen onderling;
2. Samenwerking in een bredere bezetting (publiek, privaat en ZZP'ers) zoals bijvoorbeeld een mediacentrum.

HANDELINGSPERSPECTIEF 2: STIMULEREN VAN (ONLINE) INNOVATIE

Online innovatie is te verdelen in twee sporen:

1. De opkomst van online nieuwsplatformen;
2. Differentiatie voor traditionele media via onlinekanalen.

HANDELINGSPERSPECTIEF 3: STIMULEREN ONAFHANKELIJKE KRITISCHE JOURNALISTIEK

Journalistieke duiding – het registreren en duiden van de voor iedereen zichtbare werkelijkheid volgens de formule van de 5 W's en de H (wie, wat, waar, wanneer, waarom en hoe) – is niet per se hetzelfde als diepgravende kwaliteitsjournalistiek. Diepgravende journalistiek wordt gedefinieerd als het vervaardigen van kritische, betrouwbare en onafhankelijke journalistieke producten met voldoende diepgang en op basis van zorgvuldig onderzoek.

Diepgravende kritische journalistiek is schaars en onderzoeksjournalistiek is niet tot nauwelijks aanwezig op lokaal niveau in de provincie Utrecht. Om kwaliteitsjournalistiek te kunnen waarborgen, identificeren we vier gebieden waar de belangrijkste ondersteuningsbehoeften zich bevinden:

1. Het faciliteren van de (onderzoeks-)journalist om zijn/haar werk gemakkelijker en beter te kunnen doen, in het bijzonder voor de zzp'ers onder hen.
2. Talentontwikkeling van (aankomende) onderzoeksjournalisten.
3. Ondersteuning of vereenvoudiging van subsidie- en fonds aanvragen.
4. Subsidiëring van opleidingsmogelijkheden.

KADER: VOORBEELDEN UIT DE REST VAN NEDERLAND

Regionale omroep als kartrekker regionale samenwerking: NH Media

NH Media heeft de afgelopen jaren volop geëxperimenteerd met het positioneren van de regionale omroep als kartrekker in het proces naar regionale samenwerking en heeft haar organisatie van nieuwsvergaring hierop aangepast. NHmedia heeft de provincie Noord-Holland opgedeeld in regio's, waar eigen journalisten in zogenaamde regiotteams verantwoordelijk zijn voor de nieuwsvoorziening voor een afgebakend gebied in de provincie. Deze teams zijn ook de kartrekker voor de samenwerking; het afstemmen en het uitwisselen van content, middelen en kennis met de lokale omroepen. Overkoepelend is het NH Nieuwsnetwork opgericht waar content met alle 30 samenwerkingspartners (lokale omroepen) wordt gedeeld, facilitaire zaken worden uitgeleend en vrijwilligers van lokale omroepen door NH Media worden opgeleid.

Gronings Mediafonds

Met de door de provincie Groningen beschikbaar gestelde € 97.600,- wil men jaarlijks een bijdrage leveren aan kwalitatief hoogstaande, onafhankelijke journalistiek'. Het fonds subsidieert diepgravende onderzoeksjournalistiek naar een actueel Gronings onderwerp.

Streekomroep Zuidwest: een samenwerking met opleidingen

Streekomroep ZuidWest uit Bergen op Zoom is met zijn voorloper ABG TV één van de oudste lokale omroepen van Nederland. Na oprichting in 1969 volgde vele jaren later het samengaan met de lokale omroepen van de omliggende gemeenten Woensdrecht en Roosendaal. Vorig jaar betrok de omroep nieuwe huisvesting in een gemeentelijk pand waar ook Mbo-opleiding Curio en een facilitair bedrijf voor culturele instellingen gevestigd zijn. Gemeenschappelijke ruimtes worden gedeeld, inhoudelijk werken omroep, opleiders en facilitaire ondersteuners samen.

ZuidWest leidt als erkend leerbedrijf ongeveer acht MBO-stagiairs per jaar op. Daarnaast maakt de omroep gebruik van de scholieren bij de bouw van decors of de inrichting van de studio. Voor de scholieren is het van toegevoegde waarde dat hun praktijkopdrachten ook echt gebruikt worden en op de lokale televisie zijn terug te zien. Ook wordt door de leerlingen van het vak 'av-specialist' radio en televisie gemaakt in televisie- en radiostudio's die de opleiding deelt met de omroep. Deze samenwerking met de opleiding zorgt zo voor een logische verbinding met de jongeren uit de regio en hun bijbehorende netwerk.

5. RANDVOORWAARDEN VOOR SUCCESVOLLE ONDERSTEUNING

Op 23 september 2021 is er door de Provincie Utrecht een werkconferentie gehouden om de diverse belanghebbenden te bevragen over hun visie t.a.v. de versterking van de lokale journalistiek. Deze werkconferentie kan als een succes bestempeld worden. Alle deelnemers waren enthousiast over de inhoud en over hoe de provincie tijdens twee interactieve deelsessies input verzamelde. De opkomst was groot. Met meer dan vijftig deelnemers uit alle doelgroepen blijkt wel hoe dit onderwerp leeft binnen de provincie.

De belangrijkste conclusies van de werkconferentie zijn:

1. Bijna alle partijen willen inzetten op samenwerking. Dit kan multidisciplinair zijn of publiek-privaat. Blijft de vraag of samenwerking ondersteund kan worden met financiën of dat financiën een absolute randvoorwaarde zijn om een samenwerking vorm te geven.
 - De meningen zijn verdeeld over de kans van slagen van publiek-private samenwerkingen.
2. Om goede lokale journalistiek te krijgen is een kwaliteitsimpuls nodig. Die kan worden verkregen door training en begeleiding van vrijwilligers door professionals.
 - De meningen zijn verdeeld t.a.v. de kwaliteit die door vrijwilligers geleverd wordt versus het inzetten op betaalde professionele beroepskrachten.
3. Innovatie is pas mogelijk zodra de basis op orde is.
4. Er moet structureel meer geld gegeven worden voor de (lokale) journalistiek.
 - De meningen zijn verdeeld over het wel of niet succesvol benutten van incidenteel geld.
 - De meningen zijn overwegend negatief over het versnipperd inzetten van geld en het ad hoc verstrekken aan journalistieke projecten.
5. De rol van de overheid zou meer een ondersteunende en lobbyende functie moeten zijn dan die van incidenteel subsidieverstrekker. Door als lokale en provinciale overheden te lobbyen richting de rijksoverheid wordt de kans, dat er structureel meer geld wordt vrijgemaakt, alleen maar vergroot.
 - De meeste partijen zien de rol van de provincie meer als aanjager en facilitator.
6. Incidentele subsidies werken alleen als deze laagdrempelig aangevraagd kunnen worden en de eindverantwoording over de besteding eenvoudig en snel kan plaatsvinden.
7. Er zijn een aantal interessante inzichten naar voren gekomen uit de diverse sessies die nog niet in het rapport van DSP benoemd waren.
 - Community gericht werken om een bepaalde doelgroep of doelgroepen te bereiken.
 - De consument actief betrekken in haar/zijn eigen informatiebehoefte waardoor er niet alleen sprake is van zenden maar ook ontvangen bij de journalist.
 - Stem de vorm af op de doelgroep die je wilt bereiken.

6. VOORBEELDEN VAN INITIATIEVEN

Uit de gesprekken met betrokkenen kwamen een aantal voorbeelden naar voren die bij kunnen dragen aan het gestelde doel in dit beleidskader. Deze voorbeelden of scenario's zijn niet op haalbaarheid getoetst. Het is aan het mediaveld zelf om met dergelijke voorstellen te komen.

VOORSTEL 1: SUBSIDIE AAN JOURNALIST(EN)

Subsidie verstrekken aan journalist(en), op projectbasis, om de actualiteiten en maatschappelijke kwesties in gemeenten voor het voetlicht te brengen, verslag te doen van raadsvergaderingen en de lokale politiek. Voorwaarde is dat de gemeente de journalist totaal onafhankelijk en kritisch laat opereren. Vraag blijft: Hoe waarborgt een journalist zijn of haar onafhankelijkheid als deze afhankelijk is van overheidssubsidie?

Voordeel: Hiermee dragen we direct bij aan de versterking van de lokale journalistiek en de versterking van de lokale democratie.

Nadeel: Dit voorstel ondersteunt geen samenwerkingsvormen of innovaties en draagt niet bij aan een structurele oplossing. Tenzij hier voorwaarden aan gesteld worden en de journalist bijvoorbeeld gebruik kan maken van regionale faciliteiten en zijn of haar content kan delen. Mogelijke problemen die hierbij op kunnen treden hebben te maken met de toekenning van de middelen: wie of wat maakt iemand tot een journalist? Bovendien moet er een beoordeling of toets op de prestatie worden gedaan.

VOORSTEL 2: ORGANISEER DE OMROEPEN IN PARAPLUORGANISATIES

Maak het mogelijk dat de regionale omroepen meerdere lokale omroepen of 'hyperlocals' onder hun hoede nemen. Zij zijn dan bij de regio in dienst en opereren lokaal. Lokale en regionale omroepen moeten elkaar niet als concurrenten zien maar elkaar juist versterken. Door deze constructie kunnen journalisten mogelijk geplaatst bij gemeenten of in wijken waar nu geen verslaglegging plaatsvindt, omdat er geen middelen voor zijn. Deze vorm zou in één of meerdere mediacentra binnen de provincie uitgevoerd kunnen worden.

Voordeel: hierdoor kunnen de witte vlekken in een provincie of in een wijk binnen een grote stad ook bediend worden door een lokaal geëngageerde journalist. De investering die hiervoor nodig is op regionaal niveau komt meteen tot haar recht, omdat deze direct in menskracht (journalistiek) gestopt wordt. De lokale journalist kan grotere verhalen doorspelen naar de regionale omroep en kleinere of lokale verhalen gebruiken voor de lokale omroep die zich eventueel in het verzorgingsgebied bevindt. De technische middelen die de journalist nodig heeft zijn beperkt tot een mobiele telefoon en een laptop. De investering zit hem dus puur en alleen in goede journalistiek. De journalist moet wel lokaal onafhankelijk kunnen opereren en lokaal beloond worden. De provincie Utrecht kan subsidie verlenen aan de regionale omroep op voorwaarde dat deze de betreffende journalist(en) alleen inzet op witte vlekken.

Nadeel: zolang de lokale omroepen de regionale omroepen als hun concurrent blijven zien, zullen de lokale omroepen niet snel een journalist van de regionale omroep in hun midden accepteren. De kans dat de toenadering van beide partijen (regionaal en lokaal) tijdens de subsidieperiode van drie tot vijf jaar duurzaam plaatsvindt is relatief klein. Daarnaast is deze vorm van samenwerking niet multidisciplinair en weinig innovatief. Het steunen van dit initiatief zal de tweedeling tussen publiek en privaat alleen maar vergroten.

VOORSTEL 3: STIMULEER EEN SOORT LOKAAL OF REGIONAAL ANP

Investeer in journalisten die een korte en zakelijke nieuwsstroom op gang brengen, door basiscontent aan te leveren waarmee andere mediapartijen verder gaan. Hiermee kan de eigen identiteit en het eigen publiek van alle media behouden blijven. Tegelijkertijd kan er meer lokaal nieuws gegenereerd worden. Op dit moment wordt er met de beperkte menskracht veel dubbel werk gedaan. Denk aan het screenen van persberichten en het bijhouden van agenda's. In deze vorm kan aanvullend ook extra worden ingezet worden op jongeren. Gemeenten kunnen jongeren een stage- of opleidingsplek aanbieden. Het regionale ANP kan in een mediacentrum ondergebracht worden waarmee deze nieuwsstroom als onafhankelijke informatiebron voor alle media binnen de provincie geborgd wordt.

Voordeel: De manier waarop jongeren op dit moment het nieuws consumeren, genereert veel fakenieuws. Een regionaal ANP, dat door zowel de publieke als door de private nieuwsmedia gebruikt wordt, biedt een journalistieke en professionele weging van feiten en gebeurtenissen. Daarbij horen principes zoals 'één bron is geen bron' (een journalist raadpleegt ten minste twee gescheiden bronnen en weet wat doorgaans betrouwbare bronnen zijn) en 'hoor- en wederhoor'. Omdat de impact van sociale media groot is en het gebruik ervan een gegeven, is het goed om vooral jongeren te verbinden aan dit regionale ANP.

Nadeel: De provincie kan geen initiatiefnemer zijn maar slechts ondersteunen met subsidie. Op dit moment is er nog geen initiatief in de provincie voor een regionaal ANP.

VOORSTEL 4: KENNISCENTRUM

Richt als provincie één of meer kenniscentra op om de kwaliteit van de journalistiek te verbeteren. Van hieruit kunnen ook weer (nieuwe) samenwerkingsverbanden ontstaan.

Voorwaarde: De overhead moet zo klein mogelijk zijn en de relevantie zo groot mogelijk. Er hoeft niet per se iets geheel nieuws te worden ingericht want er kan gebruik gemaakt worden van de infrastructuur die er al is. Er is echter sprake van verschillen tussen regionale omroepen en lokale omroepen. Een lokale omroep investeert niet of nauwelijks in kwaliteitsbevordering omdat daar geen middelen voor zijn. Wanneer er samengewerkt wordt, is er sprake van een andere orde van grootte en kan er veel effectiever gewerkt worden. Ook dit initiatief kan in een mediacentrum, of als onderdeel van een mediacentrum, vormgegeven worden.

Voordeel: kenniscentra kunnen publiek-private samenwerkingen op een eenvoudigere wijze ondersteunen, vooral als er andere partijen zoals het onderwijs of eventueel zelfs leveranciers van hardware en/of software bij betrokken zouden worden. Als er brede interesse is van meerdere partijen uit de markt, kan dit een uitermate innovatief initiatief zijn dat uniek is in het huidige Nederlandse medialandschap. Denk aan journalisten die gebruik kunnen maken van algoritmen die op een hogeschool of een universiteit bedacht zijn om trending topics te destilleren uit sociale mediakanalen. En dit m.b.v. een camera stagiair die een video-item draait met de nieuwste camera van merk X die gratis ter beschikking gesteld wordt aan het kenniscentrum in ruil voor het dienen als referent voor andere geïnteresseerde klanten.

Nadeel: alle partijen in zo'n brede samenwerking zullen vanaf het begin hun win-win van deze samenwerking helder willen krijgen. De vraag is of dit vanaf het eerste moment inzichtelijk gemaakt kan worden. De beantwoording van de vraagstelling van de verschillende partijen "whats in it for me?" kan afleiden van het hoofddoel: het versterken van de lokale journalistiek.

VOORSTEL 5: (REGIONAAL) STIMULERINGSFONDS VOOR DE JOURNALISTIEK

Het geld van de provincie kan ook bij een onafhankelijke stichting of het bestaande Stimuleringsfonds voor de Journalistiek (SVDJ) worden ondergebracht. Vervolgens kijkt de stichting welke initiatieven ermee ondersteund kunnen worden.

Voordeel: behalve de oprichting van een stichting heeft de provincie geen of nauwelijks bemoeienis meer met dit traject. De gelden worden overgedragen aan een partij die in het leven is geroepen om dit soort subsidies op de juiste plek in te zetten en ervaring hebben met het op een juiste manier verantwoorden hiervan.

Nadeel: er moet een aparte stichting opgericht worden die meekijkt met de initiatieven. De vraag is in hoeverre de provincie zelf nog zicht houdt op wat er met de gelden gebeurt (of hier invloed op kan uitoefenen) en wat vervolgens het daadwerkelijke effect is op de lokale journalistiek.

VOORSTEL 6: JONGEREN AAN DE KNOPPEN

Laat jongeren met een eigen kanaal op hun eigen manier tegen betaling verslag doen van een gemeenteraadvergadering. Ondersteun deze jongeren eventueel met een journalistieke opleiding zodat ze het nieuws goed kunnen duiden en leren om door te vragen (voor zover ze dit nog niet als competentie hebben). Gemeenten die hiermee aan de slag willen, kunnen hiervoor een aanvraag indienen bij de provincie.

Voordeel: dit is een innovatieve manier van burgerparticipatie waarbij de jongerendoelgroep, die de (traditionele) media probeert te bereiken maar niet goed kan bereiken, meteen ook de content maakt in de juiste taal. Dit is een vorm van community denken die kan zorgen voor een vaste schare volgers.

Nadeel: niet alle jongeren zijn in staat om neutraal verslag te doen of om een bepaald onderwerp van meerdere kanten te belichten. Een journalist met een uitgesproken mening kan leiden tot een te eenzijdige belichting van een bepaald onderwerp of een activistische vorm van journalistiek.

Het ultieme scenario zou zijn dat één van de stakeholders binnen de provincie Utrecht het voortouw neemt om met meerdere partijen een mediacentrum op te richten waar de voorstellen die benoemd staan onder 1, 3, 4, 5 en 6 zouden worden gecombineerd tot één geheel. Of deze voorstellen zouden ondergebracht kunnen worden in een bestaand initiatief zoals in Amersfoort, met een tweede, nieuwe op te richten centrum voor de westelijke helft van de provincie.

Concreet zou dit een mediacentrum worden dat:

- publiek-private journalistiek bedrijft;
- ondersteund wordt door partijen die brongegevens leveren;
- m.b.v. algoritmen de trending topics uit de regio destilleert;
- vervolgens in een regionaal ANP ook aan andere mediapartijen om niet ter beschikking stelt.

Deze journalisten, die deels afkomstig zijn vanuit niet-traditionele opleidingen, geven hun eigen blik op de maatschappij en bedienen een community die overeenkomt met een doelgroep die geen gebruikmaakt van de huidige media(markt)partijen. De videocontent die men maakt wordt gecreëerd met behulp van state-of-the-art apparatuur die als demo door commerciële partijen ter beschikking worden gesteld. Zo kunnen zij de praktische toepasbaarheid van deze apparatuur aan hun klanten laten zien. Deze apparatuur wordt bediend door stagiairs of net afgestudeerde cameramensen in een soort van leer/werkomgeving van onderwijsinstellingen die aan het mediacentrum deelnemen.

7. DE ROL VAN DE PROVINCIE UTRECHT

Uit de handelingsperspectieven en de uitkomst van de werkconferentie blijkt zeker dat er een rol is voor de provincie. Dit zou een meer faciliterende rol in plaats van een initiërende rol moeten zijn.

Vooralsnog gaan we er in dit beleidskader vanuit dat de provincie een beperkte regierol zou moeten hebben vanwege de volgende argumenten:

1. Er is geen formele rol voor de provincie in het kader van de bekostiging van de publieke omroep.
2. Het hebben van een voortrekkersrol betekent dat er binnen de provincie extra mensen en middelen ingezet moeten worden om dit te realiseren. Deze middelen zijn niet begroot en zouden ten koste gaan van de hoofdtaken van de provincie.
3. De gemeente en de rijksoverheid hebben beiden een belangrijke rol in de bekostiging van de media. Daarom zouden zij deze rol moeten nemen waarbij de provincie hooguit faciliterend en ondersteunend is.

Een mogelijke richting qua uitvoering van de in dit beleidskader geformuleerde voorstellen is om te bezien of er al vergelijkbare initiatieven in de provincie bestaan en deze vervolgens te ondersteunen met (een deel van) de subsidie. Hierbij kan gedacht worden aan het verstrekken van middelen aan een al bestaand lokaal (gemeentelijk) mediafonds of een op te richten fonds.

De vraag is echter of daarmee voldoende tegemoetgekomen wordt aan vormen van ondersteuning die de journalistiek en de lokale democratie echt versterken. Daar is ook geen harde toets voor. Voorstellen moeten worden beoordeeld op basis van de criteria zoals deze uit het onderzoeksrapport van DSP naar voren komen. Wordt samenwerking bevorderd, is er sprake van innovatie en is er kans om de journalistiek inhoudelijk te verdiepen? Uit de gevoerde gesprekken blijkt bovendien dat het meer en beter genereren van lokaal nieuws ook al een toegevoegde waarde kan zijn omdat de journalistieke kracht van lokale media zeer beperkt is.

Een voorbeeld hiervan is het steunen van een onderwijsinstelling om een opleiding op te zetten waarmee werkeloze jongeren, die affiniteit hebben met vloggen, opgeleid worden tot journalist. Door deze nieuwe journalisten onder begeleiding meteen in hun gemeenschap in te zetten, ondersteun je op een laagdrempelige manier de lokale journalistiek. De journalist kan meteen een community beginnen waardoor het vertrouwen in de media op lokaal niveau toeneemt.

Een tweede voorbeeld is het ondersteunen van mediacentra, waarin ook de regionale of lokale ANP-functie terugkomt. Daarmee is het voor de lokale journalisten, die gebruik maken van deze informatiebron, een stuk gemakkelijker om meer verhalen of nieuws te brengen over hun stad, dorp of gemeenschap. Een tweede voordeel van deze opzet is dat een tijdelijk tekort aan capaciteit lokaal door het centraler gelegen mediacentrum opgevangen kan worden waardoor er dus minder witte vlekken zijn.

De twee bovenstaande voorstellen kunnen ook in combinatie gestimuleerd worden als de jonge, op te leiden, journalisten basiscontent leveren voor het regionale ANP of het mediacentrum. Zo'n combinatievoorstel kan verder uitgewerkt worden door een incubator (zoals de ROM) of rechtstreeks door een stakeholder zoals RTV Utrecht. Onderzocht moet worden op welke juridisch houdbare wijze en in welke vorm de provinciale gelden kunnen worden toegekend.

Er zijn dus voldoende mogelijkheden voor de provincie om de lokale journalistiek te versterken door op te treden als facilitator. Het is wel belangrijk om daarbij de opmerkingen van de direct belanghebbenden mee te nemen:

- Zorg voor een langdurige financiële impuls;
- Versplinter de ter beschikking staande middelen niet. Het is beter om een beperkt aantal initiatieven duurzaam te ondersteunen, dan heel veel initiatieven met veel kleinere bedragen.
- Stimuleer samenwerking tussen zoveel mogelijk partijen zowel publiek als privaat.

ONAFHANKELIJKE POSITIE

De provincie heeft in deze rol een onafhankelijke positie te waarborgen. Het verstrekken van financiële ondersteuning moet ten alle tijde transparant zijn en geen enkele relatie hebben met de communicatie en informatie van het provinciebestuur richting provinciale staten of inwoners.

Dit zou kunnen door middel van de vorming van een mediafonds waarmee de onafhankelijke positie ten opzichte van de provincie geborgd wordt.

Om belangenverstrengeling te voorkomen heeft de afdeling communicatie van de provincie op geen enkele wijze bemoeienis met toekenning van subsidies in het kader van de Versterking van de Lokale Journalistiek. De inhoudelijke beoordeling vindt op onafhankelijke wijze plaats: hetzij aan de hand van vooropgestelde criteria en door een onafhankelijke beoordelingscommissie in het geval van een rechtstreekse subsidie aan media door de provincie Utrecht of door een onafhankelijk bestuur en aan de hand van door het bestuur opgestelde reglementen in het geval van een mediafonds.

Deze subsidiëring staat los van het betalen voor publicaties door middel van sponsoring of advertenties. Dat valt onder het communicatiebeleid van de afdeling communicatie. Journalistieke samenwerking met een lokale of regionale omroep en het delen in de kosten van de programmering is eveneens een afweging van de afdeling communicatie van de provincie Utrecht. Om hierin verantwoorde keuzes te maken, wordt het afwegingskader betaalde publicaties (sponsoring) gehanteerd.

8. HANDREIKING VOOR CRITERIA VOOR ONDERSTEUNING

Het is van belang om vooraf goed te bepalen waar partijen aan moeten voldoen om in aanmerking te komen voor subsidie. Door deze criteria goed vast te leggen en zo SMART mogelijk te maken, kan een toetsingskader worden opgesteld waaraan ieder mogelijk initiatief dat wordt ingediend kan worden getoetst op de mogelijke kans van slagen voor het duurzaam versterken van de lokale journalistiek.

Deze paragraaf bevat een aantal mogelijke criteria. In het geval van een mediafonds kunnen deze door het bestuur van een mediafonds in een op te stellen reglement verwerkt worden.

Onderstaande criteria doen recht aan de bijdrage die is geleverd door de belanghebbenden tijdens de deelsessies van de werkconferentie:

- a. Samenwerking: hoe meer partijen vanuit verschillende disciplines samenwerken, hoe groter de kans van slagen en dus het verstrekken van subsidie. Een publiek-private samenwerking moet hierbij voorrang krijgen boven samenwerking tussen partijen van gelijke aard. Denk aan een aantal lokale omroepen of een regionale en een lokale omroep.
- b. Innovatie: initiatieven, die door innovatie de lokale journalistiek versterken (door bijvoorbeeld doelgroepen te bereiken die men nog niet wist te bereiken of door het overall bereik te vergroten) of beter aansluiten op de behoefte van de consument, hebben een grotere kans op subsidie dan innovaties die niet toekomstbestendig zijn.
- c. Inhoudelijke verdieping: de te ondersteunen initiatieven moeten bijdragen aan een versterking van de lokale journalistiek. In veel gevallen betekent dit in eerste instantie lokaal nieuws genereren waar dit tot nu toe niet gebeurt. In tweede instantie gaat het om journalistiek die het maatschappelijk debat en relevante actualiteiten voor de lokale politiek verslaat. We noemen dit inhoudelijke verdieping en laten hiermee de term onderzoeksjournalistiek los.
- d. Witte vlekken verminderen: dorpen, steden of grotere wijken in steden (waar geen media-instelling actief is die journalistiek bedrijft) voorzien van een “hub” of een volwaardige media-instelling waardoor de inwoners in dit gebied ook accuraat en juist geïnformeerd kunnen worden.
- e. Duurzame verbetering: initiatieven die een duurzame verbetering van de kwaliteit van de lokale journalistiek in zich hebben, maken een grotere kans op de te verstrekken subsidie dan initiatieven die na het stopzetten van de subsidie qua kwaliteit weer terug zullen zakken naar het niveau van voor de subsidie. Denk hierbij onder andere aan verregaande (multidisciplinaire) samenwerking, een andere manier van kennisoverdracht en het verbeteren van de kwaliteit door het volgen trainingen of opleidingen.
- f. Meerdere financieringsstromen: als er, naast de toegekende subsidie, ook nog andere financiering is voor het initiatief waarmee de lokale journalistiek versterkt wordt, zal dit altijd leiden tot een financieel stabiel toekomstperspectief. Daarmee heeft het initiatief dus een grotere kans om na het vervallen van de eenmalige subsidie te overleven. Een voorbeeld hiervan is een éénmalige startsubsidie om een initiatief op te starten, waarna er door verkregen inkomsten een financieel gezond bedrijfsmodel kan ontstaan.
- g. Schaalvergroting: door aan te sluiten bij een bestaand initiatief dat al levensvatbaar is, kan het toekennen van extra middelen leiden tot schaalvergroting. Er wordt dan gebruik gemaakt van een al volwassen initiatief, waardoor startup fouten voorkomen worden en er een toekomstbestendiger geheel ontstaat.

